

Arbetslivskommissionen för turismbranschen, lägesbild 2022–2023

Arbetslivskommissionen har utarbetat en lägesbild över kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande inom sitt område. Till arbetskommissionernas uppgifter hör att årligen producera information om kvaliteten på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnandet inom den egna branschen (Statsrådets förordning om yrkesutbildning 673/2017). För detta uppdrag har arbetslivskommissionerna haft tillgång till uppgifter om uppföljning, bedömning och respons, bland annat utbildningsförvaltningens statistik- och styrningstjänster och i den nationella informationsresursen KOSKI. Uppgifterna om utförda studieprestationer 2022 gjordes tillgängliga för kommissionerna våren 2023. Eventuella korrigeringar som läroanstalterna har gjort i KOSKI-informationen efter denna tidpunkt visas inte i denna lägesbild. Detta gäller även statistiken över mängden utförda studieprestationer 2023 som tagits fram ur informationsresursen KOSKI i början av 2024. De granskade prestationsmängderna publiceras senare i utbildningsförvaltningens statistiktjänst Vipunen.fi. De uppgifter som har utnyttjats i lägesbilden har plockats direkt från informationsresursen KOSKI i den form som läroanstalterna har uppgett dem. Statistiken kan innehålla bristfälliga eller felaktiga uppgifter. Till exempel på grund av tekniska orsaker har alla uppgifter som antecknats i läroanstalternas egna studiehanteringssystem inte överförts korrekt till KOSKI och då syns uppgifterna i statistiken som "inga uppgifter"/"har inte meddelats". De examina som är i övergångsperioden ingår inte i de kvantitativa uppgifterna. I utbildningsanordnarnas anordnartillstånd bestäms utbildningsanordnarnas aktivitet utifrån om utbildningsanordnaren/läroanstalten registrerat examens- eller examensdelsprestationer i den KOSKI-data från 2022 eller 2023 som tillställts kommissionen. Även kommissionernas besöksrapporter, begäran om rättelse och utlåtanden har använts som källmaterial.

Antal avlagda examina och examensdelar

	2022	2023	2022	2023
Avläggande av examina och examensdelar	hel examen	hel examen	examensdelar	examensdelar
Grundexamen inom turismbranschen	637	542	3502	5840
Kompetensområdet för turismservice	291	237		
Kompetensområdet för inkvarteringstjänster	250	221		
Kompetensområdet för försäljning av resetjänster	58	53		
Flera kompetensområden	29	23		
Inga uppgifter	9	8		
Yrkesexamen i turismservice	93	62	348	280
Yrkesexamen i guideservice	45	48	190	219
Totalt	775	652	4040	6339

Utveckling av antalet examina och examensdelar

Hela examensprestationer	hel examen		förändrings-%
	2022	2023	
Grundexamen inom turismbranschen	637	542	- 15 %
Yrkesexamen i turismservice	93	62	-33 %
Yrkesexamen i guideservice	45	48	7 %

Examensdelsprestationer	examensdelar		förändrings-%
	2022	2023	
Grundexamen inom turismbranschen	6007	5840	-3 %
Yrkesexamen i turismservice	376	280	-26 %
Yrkesexamen i guideservice	208	219	5 %

Målet med studierna att avlägga en eller flera examensdelar/målet att avlägga hela examen

Hel examen som mål (enligt examensdel)	2022	2023	förändrings-%
Grundexamen inom turismbranschen	5733	5531	-4 %
Yrkesexamen i turismservice	348	228	-34 %
Yrkesexamen i guideservice	160	181	13 %

Examensdelar som mål (enligt examensdel)	2022	2023	förändrings-%
Grundexamen inom turismbranschen	274	309	13 %
Yrkesexamen i turismservice	28	52	86 %
Yrkesexamen i guideservice	48	38	26 %

Reflektioner

Utveckling av antalet examina och examensdelar

I yrkesexamen i guideservice har antalet prestationer sjunkit. Coronaåren och det ryska anfallskriget syns här, eftersom servicebehovet inom turismen har visat sig vara mindre till exempel för utländska kryssningsfartyg som anlänt. Det finns inte lika många jobb för yrkesexamen som före coronapandemin. Antalet sökande till yrkesexamen i turismservice har inte räckt till för att höja antalet prestationer till samma nivå som före coronapandemin.

Anordnande av examina

Anordnartillstånd / Aktiva utbildningsanordnare *

Examen	Anordnartillstånd 2022	Anordnartillstånd 2023	Aktiva anordnare 2022	Aktiva anordnare 2023
Grundexamen inom turismbranschen	63	63	38	38
Yrkesexamen i turismservice	34	34	23	19
Yrkesexamen i guideservice	17	17	11	8

Reflektioner

Förändringar i antalet tillstånd för anordnande av examen

Det har inte skett förändringar i antalet anordnartillstånd. Som tidigare konstaterats har antalet sökande till yrkesexamen i turismservice har inte räckt till för att höja antalet prestationer till samma nivå som före coronapandemin. Dessutom väcks frågor om huruvida det finns fler anordnartillstånd än nödvändigt.

Anordnande av examina och fördelning av avläggandet av examina/examensdelar mellan utbildningsanordnare

Av anordnartillstånden framgår att grundexamen har ordnats av långt ifrån alla utbildningsanordnare som har anordnartillstånd. Av siffrorna kan man tolka att anordnarna kanske inte har fått tillräckligt med studerande.

Examensanordnandets geografiska och språkliga täckning

Spridningen av anordnartillstånd och även prestationer är god ur ett geografiskt perspektiv.

I fråga om yrkesexamen i turismservice gäller den geografiska täckningen både finsk- och svenskspråkiga.

Yrkesexamen i guideservice har även geografisk täckning.

Kvalitet på genomförandet av yrkesprov och bedömningen av kunnande

Fördelning av platserna för yrkesprov 2022 (%)

Examen	arbetsplats	läroanstalt	arbetsplats och läroanstalt	inga uppgifter
Grundexamen inom turismbranschen	77 %	11 %	4 %	8 %
Yrkesexamen i turismservice	86 %	3 %	9 %	2 %
Yrkesexamen i guideservice	44 %	44 %	2 %	10 %

Fördelning av platserna för yrkesprov 2023 (%)

Examen	arbetsplats	läroanstalt	arbetsplats och läroanstalt	inga uppgifter
Grundexamen inom turismbranschen	75 %	14 %	4 %	7 %
Yrkesexamen i turismservice	87 %	8 %	4 %	2 %
Yrkesexamen i guideservice	42 %	54 %	2 %	2 %

Förverkligande av tvåpartsbedömningen av yrkesinriktade examensdelar i bedömningen 2022 och 2023*

Examen	lärare och representant för arbetslivet 2022	lärare och representant för arbetslivet 2023	inga uppgifter 2022	inga uppgifter 2023
Grundexamen inom turismbranschen	75 %	74 %	6 %	9 %
Yrkesexamen i turismservice	88 %	86 %	7 %	10 %
Yrkesexamen i guideservice	86 %	90 %	11 %	7 %

*i siffrorna ingår inte de gemensamma examensdelarna och deras delområden eller erkända examensdelar

Medeltal för studeranderesponsen* (avslutande enkät)

Examen	medeltal för yrkesprov 2022	medeltal för yrkesprov 2023	medeltal för alla frågegrupper 2022	medeltal för alla frågegrupper 2023
Grundexamen inom turismbranschen	4,5	4,5	4,2	4,3
Yrkesexamen i turismservice	4,7	4,6	4,3	4,2
Yrkesexamen i guideservice	4,7	4,8	4,2	4,3

* Bedömningsskala 1–5

Arbetsplatsenkät 2022–2023*

Examen	medeltal 2022	medeltal 2023
Grundexamen inom turismbranschen	4,3	4,3
Yrkesexamen i turismservice	4,3	4,1
Yrkesexamen i guideservice	-	-

* Bedömningsskala 1–5

Enkät för arbetsplatshandledare 2022–2023*

Examen	medeltal 2022	medeltal 2023
Grundexamen inom turismbranschen	4,4	4,4
Yrkesexamen i turismservice	4,4	4,5
Yrkesexamen i guideservice	-	5,0

* Bedömningsskala 1–5

Reflektioner

Förverkligande av tvåpartsbedömning i bedömningen av kunnande

Utvecklingen har varit positiv vad gäller både grundexamen och yrkesexamen, dvs. utvärderingen genomförs allt oftare på tvåpartsbasis (läraren och arbetslivet tillsammans). Även noggrannheten i uppgifterna har utvecklats; endast en ganska liten del av uppgifterna innehåller inte information om vem som har genomfört utvärderingen. Man kan också konstatera att yrkesproven huvudsakligen görs i arbetslivet, i autentiska arbetsmiljöer och att läroanstaltens registreringsprocesser har förbättrats.

Respons från studerande och arbetslivet

Slutsatsen är att man i arbetslivet blivit mer bekant med arbetsplatshandledarnas respons och att även utbildningsanordnarna har lyckats aktivera arbetsplatshandledarna att besvara enkäten eftersom antalet svar har fördubblats. Skillnaderna mellan utbildningsanordnarna är dock stora i fråga om hur aktivt

arbetsplatshandledarna har besvarat enkäten. En handledare kan också få arbetsplatshandledarnas respons från flera olika sektorer och läroanstalter om man på arbetsplatsen kan avlägga studier inom flera olika sektorer och det finns studerande från olika läroanstalter. Frågorna är bra och lätta att svara på.

Materialet visar också att medeltalen för de olika läroanstalternas svar per fråga går i samma riktning. Inga stora avvikelser kan observeras, liksom inte heller i arbetsplatsresponsen. Ofta svarar samma person på arbetsplatshandledar- och arbetsplatsenkäten. Antalet enkätsvar är litet, men det borde vara större, eftersom detta också har att göra med finansieringen. Enkäten kanske också kommer för sent, och samma person kan få flera enkäter inom en kort tid. Och det kanske inte finns tid på alla arbetsplatser att sätta sig in i och besvara enkäten. Medeltalen överskrider det nationella medeltalet och de är i allmänhet goda. Vissa avvikelser förekommer hos anordnarna, det vill säga en viss variation i responsens medeltal.

Miljöer för yrkesprov och deras lämplighet för påvisande av kunnande

I siffrorna ingår fortfarande en viss del Inga uppgifter för platser där yrkesprov genomförs, men siffrorna har förbättrats. Största delen av yrkesproven genomförs på arbetsplatserna. Många yrkesprov registreras som prov vid läroanstalter även om proven delvis har avlagts också på arbetsplatsen. Enligt kommissionens observationer anser en stor del av utbildningsanordnarna att yrkesprov på läroanstalterna inte behövs, och att det är möjligt att avlägga examensdelarna på arbetsplatsen. Vid ett besök konstaterades att de gemensamma yrkesinriktade examensdelarna visserligen kan innehålla kompetens, t.ex. planering av företagsverksamhet, som påvisas vid läroanstalten. I arbetslivet har man framfört önskemål om god praxis där lärarna skulle vara i arbetslivet i ett par veckor för att säkerställa att deras undervisning är aktuell.

Motiveringar till ordnande av yrkesprov på läroanstalter

En motivering till de yrkesprov som utförs vid läroanstalterna är att det kunnande som visas (t.ex. språk) inte kan genomföras på arbetsplatsen, eller att yrkesprov som getts på arbetsplatsen ännu behöver kompletteras i läroanstaltens lärmiljö eller skriftligen. Dessutom kan ålder, individuell bakgrund eller behov av särskilt stöd kräva att yrkesprovet genomförs vid läroanstalten, t.ex. i fråga om de första obligatoriska examensdelarna. Kommissionen har under sina besök hört att antalet studerande med särskilda behov har ökat, och det verkar som om antalet kommer att öka ytterligare.

Generaliseringar om rättelseyrkanden

Inga begäran om rättelse av bedömning har inkommit till kommissionen för behandling.

Situationen gällande planer för bedömning av kunnande

Enligt besöken fungerar planen för bedömning av kunnande bra och lever i vardagen hos de utbildningsanordnare där man har satsat på planen och man har funderat på och förankrat processen för utnyttjande i praktiken. Tyvärr är det dock ofta så att dokumentet inte uppdateras och det glöms bort som bakgrundsdokument bakom examensprocessen. Särskilt den examensspecifika planen syns inte i läroanstaltens vardag.

Förverkligande av personlig tillämpning i praktiken

Den personliga tillämpningen fungerar bra på varje besöksmål. Praxisen säkerställs av att läraren, arbetsplatsen och den studerande har en gemensam förståelse för studiernas framskridande enligt planen. För läroanstalterna finns olika applikationsplattformar som stöd för den personliga tillämpningen, och man börjar oundvikligen fundera på om det är slöseri med resurser att nästan alla har tagit i bruk ett eget system och ett eget sätt att utnyttja mobilverktyg. PUK och den ansvariga handledaren har fått större betydelse i den studerandes studier och i avläggandet av examen samt i samarbetet med arbetslivet.

Utvecklingsobjekt i anordnarnas verksamhet enligt kommissionen

Planen för bedömning av kunnande ska fungera som ett synligt dokument i läroanstaltens vardag. Den studerandes bedömning får inte grunda sig på en hel arbetslivsperiod, utan den ska vara en klart avgränsad tidsperiod. Med tanke på den studerandes rättsskydd måste hen veta när hen har ett yrkesprov och när hens kunnande bedöms. Enligt observationerna varierar praxisen vid läroanstalterna i fråga om arbetslivssamarbetet. Arbetslivssamarbetet får inte vara bundet till personerna, utan läroanstaltens verksamhet ska ledas strategiskt. Under ett besök önskade de studerande att dokumentationen av bedömningen vid läroanstalterna skulle utvecklas till ett mer elektroniskt format.

Gemensamma examensdelar och deras delområden

Det är viktigt att de gemensamma examensdelarna och deras delområden inte separeras, utan att de utgör en del av yrkesskickligheten. De gemensamma examensdelarna är inte särskilt tydliga för de studerande, och det uppstår också oklarheter om hur de ska inkluderas i yrkesproven och bedömningen av dem. Vid besöksmålen framkom att integreringen av gemensamma examensdelar har tillämpats i viss mån, dvs. att de gemensamma examensdelarnas kompetens har påvisats i samband med yrkesprov.

Examensgrundernas och examensstrukturens funktion

Reflektioner

Examensgrundernas överensstämmelse med arbetslivet och erfarenheter av examensgrundernas funktion

Examensgrunderna motsvarar i huvudsak behoven i arbetslivet, men de studerandes förutsättningar att klara sig i arbetslivet och yrkesproven kan vara bristfälliga på grund av arbetslivskompetensen, även om de studerande kan ha kompetens i annat. I examensgrunderna finns ganska mycket krävande kompetens som är svår att påvisa i arbetslivet. Det finns också en rädsla att nivåkravet stiger och att de studerandes prestationer samtidigt försämras. Dessutom kan kompetens inte påvisas på samma arbetsplats. Vi kan inte längre anta att arbetsplatserna har den kompetens som krävs i examensgrunderna.

Erfarenheter av examensstrukturens funktion

Med lokala examensdelar kan man svara på behoven i arbetslivet, och deras betydelse borde vara större i fortsättningen. Antalet kompetenspoäng för de lokala examensdelarna kunde vara högre än det nuvarande antalet när man ställer det i relation till grundexamens totala poängantal. Detta kunde stödja det lokala näringslivet i allt högre grad.